

Cechy mesta Zvolena

Opis na úrovni archívnej zbierky

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference kode	SK_1526_5165	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Cechy mesta Zvolena	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1613 – 1873 (1888)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of desription	archívna zbierka	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	0,50 bm (75 inventárnych jednotiek, 4 archívne škatule)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Cechy mesta Zvolena	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	<p>Vznik cechov v Európe úzko súvisí so vznikom miest resp. mestských komún, ktorých remeselnícka časť si vytvorila tieto samosprávne organizácie. Remeselnícke organizácie začali vznikať v západnej Európe (Anglicko, Francúzsko, Nemecko) v 13. storočí. Počet cechov silne vzrástol v 16. storočí a vrcholil v 17. – 18. storočí. Cechy boli autonómne a privilegované korporácie živnostníkov, organizované verejnoprávne na ochranu hospodársko-sociálnych stavovských záujmov. Ich samospráva, ako aj ich politická právomoc vo veciach živnostenských bola presne vymedzená. Cechy mali právo prijímať a oslobodzovať remeselníckych učňov, určovať pracovný čas a mzdy tovarišov a pod. Cechy prísne chránili hospodárske záujmy svojich členov. Zaujímali sa o mravný, náboženský a spoločenský život svojich členov a ich rodín. Hlavným znakom cechu je, že členstvo každého majstra príslušného remesla je v ňom povinné.</p> <p>Remeselná výroba na našom území dosiahla v 13.-15. storočí vysokú úroveň. Zvlášť priaznivé</p>	Dejiny správy pôvodcu

		<p>podmienky pre rozvoj remesiel a vznik cechov boli v slobodných kráľovských mestách, nakoľko nepodliehali právomoci vrchnosti (župy, šľachta), ale priamo panovníkovi, ktorému platili kráľovskú daň (census regius). Tieto mestá mali rozsiahlu samosprávu a súdnu i policajnú právomoc. Pre rozvoj remesiel mali veľký význam niektoré mestské práva – ako právo voľného obchodu, právo konať trhy a jarmoky, oslobodenie od mýta, tridsiatku. Remeselníci i s nimi cechy v mestách nadobúdali postupne väčší význam. Ich členovia tvorili jadro mešťanstva a mali rozhodujúci vplyv v meste. Medzi tieto mestá patril aj Zvolen, ktorý už v roku 1243 dostal od kráľa Belu IV. mestské výsady. Prvé písomné zmienky o remeselníkoch vo Zvolene sú z druhej polovice 15. storočia. Podľa daňovej knihy mesta Zvolena z roku 1465 sa tu spomínajú remeselníci ako krajčíri, obuvníci, súkenníci, kováči, mäsiari a tkáči. Títo jednak vyrábali pre príslušníkov iných remesiel, pre okolité poddanské dediny ako aj pre panstvo na zámku. V meste sa vytvárali jednak cechy jednoduché, ktoré združovali len majstrov jedného remesla a jednak cechy spoločné, v ktorých boli organizovaní príslušníci dvoch a viac remesiel.</p> <p>Základným predpisom každého cechu boli artikuly, schválené vrchnosťou. Obsahovali práva a povinnosti cechov a ich príslušníkov, upravovali ich vzájomný pomer, často určovali i výšku ták, platov tovarišov, ceny výrobkov a pod. Príslušníci cechov sa delili na tri kategórie: majstri, tovariši a učni. Na čele cechu stál cechmajster, zvolený na volebnej schôdzke cechu, väčšinou hlasov všetkých majstrov na jeden rok. Po zložení prísahy reprezentoval cech pred vrchnosťami, staral sa o dodržiavanie stanov cechov. Kontroloval prácu ostatných majstrov, tovarišov a učňov. Predsedal cechovým zhromaždeniam a mal živnostensko-trestnú právomoc v prvom stupni. Proti jeho výrokom bolo možné sa odvolať k mestskej rade. Osoba cechmajstra bola nedotknuteľná. Cechmajstri sa starali o dobrú akosť výrobkov a boli i pokladníkmi cechu. Majstri boli plnoprávnymi členmi cechu. Titulovali sa „bratmi“, „pánmi bratmi“. Delili sa podľa veku, príp. podľa toho ako dlho boli majstrami na „starších“, „predných“ a na „mladších“. Mladší majstri robili rôzne pomocné práce. Roznášali pozvánky na schôdzky, nosili cechovú zástavu na náboženských sprievodoch, obsluhovali na cechových hostinách a schôdzkach. Mladší majster mohol mať tovarišov, starší najviac 3 tovarišov a 2 učňov. Na získanie hodnosti remeselníckeho majstra bolo treba splniť viaceré podmienky. Predovšetkým museli absolvovať požadované tovarišské roky, spojené s vandrovkou a dokázať odbornú zdatnosť predvedením majstrovského kusa. Okrem toho si museli nadobudnúť mešťianske právo, t. j. stať sa plnoprávnym mešťanom v meste.</p> <p>Tovariši bývali v domácnosti majstra. Za svoju prácu dostávali mzdu, ktorej výšku určoval cech. Spôsob ich života určovali artikuly a za ich porušenie sa pokutovalo. Tovariš sa nesmel oženiť, aby vystačil s menšou mzdou. Celibát tovarišov bol zrušený v r. 1770 za vlády Márie Terézie. Od tovarišov sa vyžadovalo, aby nadobudnuté vedomosti ďalej zdokonaľovali. Preto sa</p>	
--	--	--	--

		<p>vydávali na vandrovky, počas ktorých pracovali v dielňach iných majstrov. Pri odchode dostali od majstrov pracovné vysvedčenie. Po skončení vandrovky tovariš musel odpracovať u niektorého majstra ešte „majstrovský rok“. Potom predložil cechu svoje dokumenty a požiadal o prijatie za majstra. Vyhotovením majstrovského kusa musel dokázať svoju spôsobilosť v remesle. Po prijatí majstrovského kusa tovariš zaplatil inkorporačnú taxu, pohostil príslušníkov cechu a len potom ho cech vyhlásil za plnoprávneho majstra. Nakoniec zložil prisahu, zapísali ho do cechovej knihy a vydali mu majstrovskú listinu.</p> <p>Učni boli na najnižšom stupni. Mohli sa nimi stať len chlapci pochádzajúci zo zákonného manželstva. Učňovská doba trvala 3-4 roky, u zlatníkov až 8 rokov. Počas učenia býval v rodine svojho majstra, od ktorého dostával stravu, obuv a ošatenie. Za svoju prácu nedostával nijakú odmenu. Majster bol povinný učňa riadne vyučiť v remesle, poskytnúť mu mravnú a náboženskú výchovu. Učeň za to mu bol povinný preukázať poslušnosť, úctu a oddanosť. Po skončení učňovskej doby predviedol majster učňa pred cech, ktorý ho po zaplatení taxy a pohostení prepustil a vydal mu učňovský list.</p>	
3.2.3.	Archival history	<p>Po zrušení cechov podľa zákonného článku VIII. z roku 1872 cechové písomnosti a predmety mali prevziať priemyselné spolky. Keďže priemyselný spolok v meste nevznikol, cechové písomnosti vo Zvolene opatroval mestský archív. Cechové písomnosti sa stali súčasťou fondu Mesto Zvolen. Keď v roku 1954 z mestského archívu vznikol Okresný archív vo Zvolene, cechové písomnosti boli dočasne uložené v budove Mestského národného výboru a neskôr v priestoroch Okresného múzea vo Zvolene. Do Okresného archívu boli presťahované až po generálnej oprave renesančného kaštieľa v Ostrej Lúke roku 1971. Prví archivári, ktorí sa dostali do kontaktu s cechovými písomnosťami, ich oddelili od fondu Mesto Zvolen a vytvorili z nich samostatnú zbierku. V nej sa nachádzajú písomnosti od roku 1613 do roku 1873 (1888). Na niektorých listinách chýbajú pretlačené pečate a sú po nich len stopy.</p>	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	<p>Archívna zbierka Cechy mesta Zvolena je zaevidovaná pod prírastkovým číslom 24 z 25.3.1960.</p>	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	<p>Archívna zbierka o. i. obsahuje artikuly cechov vo Zvolene, odpisy artikul cechov z iných miest, rôzne nariadenia, osobné doklady členov cechov, knihy zápisov - protokoly cechov, ktoré okrem zápisov o voľbe majstrov obsahujú i záznamy o prijatých alebo prepustených tovarišoch a učňoch. Knihy limitácie okrem limitácií cien vydané Zvolenskou župou, informujú aj o platoch služobníctva a nájomníkov. V spisovom materiáli sú pozoruhodné rôzne spory cechov, svedectvá o mravnosti učňov.</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu

3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Pri spracúvaní neboli vyradené žiadne dokumenty.	Vyraďovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Archívna zbierka je uzatvorená, ďalšie prírastky sa neočakávajú.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Cechové písomnosti boli roztriedené podľa základných pravidiel pre prácu s archívnym materiálom. Vzhľadom na malý rozsah súboru, písomnosti neboli triedené podľa jednotlivých cechov. Materiál v rámci jednotlivých skupín je usporiadaný chronologicky</p> <p><u>Štruktúra usporiadania je nasledovná:</u></p> <p>Cechy mesta Zvolena 1613 – 1873 (1888)</p> <p>I. Listiny</p> <p>II. Knihy</p> <p>III. Spisy</p> <p>I. Listiny</p> <p>A. Artikuly cechov</p> <p>B. Osobné doklady členov cechu</p> <p>II. Knihy</p> <p>A. Knihy zápisov (protokoly)</p>	Spôsob usporiadania

		<p>B. Vandrovné knižky</p> <p>C. Knihy limitácií</p> <p>III. S p i s y</p>	
3.4.1.	Conditions governing acces	Neobmedzený prístup.	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovať so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language /scripts of material	latinský, slovenský, nemecký, maďarský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	Fyzický stav materiálu je dobrý.	Fyzický stav a technické požiadavky

3.4.5.	Finding aids	Štátny okresný archív vo Zvolene. Ludha Ján, Poprócsiová Katarína: Cechy mesta Zvolena 1613-1873(1888). Ostrá Lúka 1980. Inventár e. č. 1735.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR Štátny archív v Banskej Bystrici pracovisko Archív Zvolen, Podboroviansky potok 4052, 960 01 Zvolen	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Nie je známe.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Nie sú známe.	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikation note	Informácie nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Opis vyhotovil Mgr. Alexander Adam, na základe evidenčného listu archívneho fondu a informácií obsiahnutých v archívnej pomôčke uvedenej v kapitole Vyhľadávacie pomôcky.	Informácia o spracovateľovi a

			spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa Metodického pokynu na tvorbu opisov archívnych súborov podľa všeobecného medzinárodného štandardu pre archívny opis ISAD (G)	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	Opis bol vyhotovený 11.apríla .2017.	Dátum vyhotovenia opisu